

1. Нейтральні емоції людини; 2. Позитивні емоції і психоемоційні стани людини; 3. Негативні емоції і психоемоційні стани людини; 4. Біполярні (двовалентні) емоції і психоемоційні стани людини.

Перспектива подальшого дослідження цієї проблематики передбачає семантичний аналіз фразеологічних одиниць на позначення нейтральних емоцій людини в сучасних перській і українській мовах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Акопов Э. Л. Отрицательные эмоции в жизни человека / Эдуард Леонидович Акопов. – Краснодар : Лаконт, 1997. – 138 с.
2. Апресян Ю. Д. Образ человека по данным языка: попытка системного описания / Ю. Д. Апресян // Избранные труды : Т. 2. Интегральное описание языка и системная лексикография. – М. : Языки русской культуры, 1995. – С. 348–387.
3. Додонов Б. И. Эмоция как ценность / Борис Игнатьевич Додонов. – М. : Политиздат, 1978. – 272 с.
4. Изард К. Э. Психология эмоций / Кэррол Э. Изард. – СПб. : Питер, 1999. – 460 с.
5. Ильин Е. П. Эмоции и чувства / Евгений Павлович Ильин. – СПб. : Питер, 2007. – 783 с.
6. Луговая Н. В. Национально культурные особенности фразеологических единиц сферы психоэмоционального состояния человека (на материале русского и французского языков) : дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.19 “Теория языка” / Наталия Владимировна Луговая. – Краснодар, 2007. – 179 с.
7. Охріменко М. А. Внутрішня форма фразеологічних одиниць на позначення емоцій людини в сучасних перській і українській мовах / М. А. Охріменко // Науковий вісник кафедри Юнеско КНЛУ : Серія Філологія, Педагогіка, Психологія. – Вип. 20. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2010. – 140 с. – С. 49–56.
8. Охріменко М. А. Методологічні засади психолінгвістичного вивчення фразеологічних одиниць на позначення емоцій людини (на прикладі перської і української мов) / М. А. Охріменко // Наукові записки. – Вип. 89 (3). – Сер. : Філологічні науки (мовознавство) : у 5 ч. – Кіровоград: РВВ КДПУ імені Володимира Винниченка, 2010. – С. 145–150.
9. Потебня А. А. Мысль и язык : Полное собрание трудов / Александр Афанасьевич Потебня. – М. : Лабиринт, 1999. – 300 с.
10. Селігей П. О. Внутрішня форма назв емоцій в українській мові : дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова” / Пилип Олександрович Селігей. – К., 2001. – 231 с.
11. Шаховский В. И. Категоризация эмоций в лексикосемантической системе языка / Виктор Иванович Шаховский. – Воронеж : Изд-во Воронеж, ун-та, 1987. – 192 с.

НЕОФРАЗЕОЛОГІЗМИ З РОЗМОВНОГО Й ЖАРГОННОГО МОВЛЕННЯ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ТА РОСІЙСЬКОМУ МАС-МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ

ПАШИНСЬКА Л. М.

Київський національний лінгвістичний університет

Мова ЗМІ кінця ХХ – початку ХХІ століть досить динамічна у висвітленні бурхливих змін в усіх галузях життя як українського суспільства, так і міжнародної спільноти. На думку С. Я. Єрмоленко, публіцистичний стиль – це один з функціональних стилів літературної мови, призначений для передачі масової

інформації, який характеризується популярним, чітким викладом, орієнтованим на швидке сприймання повідомлень, на стислість і зрозумілість інформації [3]. Тож дедалі відчутнішим стає процес впливу на мову мас-медіа усного мовлення поряд із впливом книжної лексики й фразеології. Використання розмовних (нерідко й знижених) одиниць зумовлене намаганням урізноманітнити виклад матеріалу, зробити його дохідливішим, вплинути на емоції сприймача інформації, зацікавити його, переконати, спонукати до співпереживання, співчуття тощо. Тобто визначальна специфіка публіцистики, як переконливо довели дослідження, полягає в діалектичній єдності двох основних функцій – повідомлення, або інформативності, і впливу [10, с. 74]. Вживання розмовних фразеологізмів у мові ЗМІ, які мають, як правило, іронічну, фамільярну, несхвальну, зневажливу, часом грубу конотацію, – досить характерне явище. Ґрунтовного дослідження щодо вивчення розмовних фразеологізмів у сучасному українському мовознавстві поки що немає. Однак загальним і частковим проблемам цього шару неофразеології присвячені окремі праці таких українських і російських лінгвістів, як М. Т. Демський, А. О. Івченко, В. Д. Ужченко, О. А. Стишов, А. М. Григораш, В. А. Чабаненко, Л. О. Ставицька, О. І. Поповченко, Г. Й. Врублевська, Т. О. Мартинова, В. М. Мокієнко, М. В. Ладутько та ін.

Непростим видається завдання визначення семантики, походження, стильової і стилістичної маркованості аналізованих одиниць, які характеризуються своєю неоднорідністю. Через це виникають певні труднощі щодо чіткої їх класифікації.

Розмовні фраземи (а точніше – колоквиальні) – це стійкі синтаксичні одиниці двох видів, які між собою тісно пов'язані. До першої групи належать ті, що перебувають на межі або на периферії літературної норми, напр.: укр. *хлопчик* (*дівчинка*) *для биття* – рос. *мальчик* (*девочка*) *для битья* “той, кого постійно звинувачують у чомусь”, укр. *жаба душить* (*давить*) – рос. *жаба душит* (*давит*) “про стан заздрості” [5, с. 108], укр. *вішати лошину* [*на вуха*] – рос. *вешать лапу* [*на уши*] “говорити багато зайвого і неправдоподібного співбесіднику; брехати” [5, с. 164], укр. *нічний метелик* – рос. *ночная бабочка* “дівчина легкої поведінки”. До другої групи відносять позалітературні, або ненормативні, стійкі сполучення слів, як-от: укр. *повний капець* – рос. *полный капец* 1) “оцінка ситуації як дуже поганої”; 2) “провал, невдача, катастрофа”, укр. *втнути западло* – рос. *сделать западло* “поставитися непорядно, підло”, укр. *усе пофіг* – рос. *всё пофиг* “про стан байдужості”, укр. *розводити лохів* – рос. *разводит лохов* “обдурювати наївних, довірливих людей”, укр. *по кумполу* [*надавати*] – рос. *по кумполу* [*надавать*] “ударити когось по голові” [5, с. 156], пор. у текстах: *В умовах реалізації політреформи Тимошенко тріумфально повернеться “на уряд” і вже не буде дівчинкою для биття* (УМ, 09.09, 2005); *І вже зовсім повний “капець”, коли б'ють довірену особу кандидата в депутати* (УМ, 01.03, 2002); *На самом деле разводили живого штиона ни разу не видели, поскольку служат мелкими оперками, технарями или перебирают бумажки. Их удел – разводит лохов* (НГ, 25.08, 2010); *Если это программа максимум для нашей оппозиции – это уже полный капец* (У, 01.02, 2011).

На думку Б. О. Коваленка, причиною появи в мас-медійному просторі розмовних (або просторічних) слів і фразем є такі позамовні фактори: 1) зняття цензури, протест проти відсталості суспільства та “заштампованості” мови; 2) криміналізація суспільства; 3) зміна мовних смаків у бік спрощення, лібералізації; 4) необхідність номінації явищ, що не були характерними (взагалі або в такому масовому вияві, в такій кількості, як тепер) для попередніх років; 5) бажання висловити експресію будь-якими засобами; 6) ситуація українсько-російської двомовності [4, с. 5-8]. О. А. Стишов виділяє джерела поповнення й збагачення зниженорозмовної фразеології: 1) власне усне (переважно нелітературне) мовлення; 2) сленгове (жаргонне), арготичне мовлення; 3) професійне мовлення; 4) територіальні діалекти; 5) запозичення, іншомовні входження і кальки; 6) індивідуально-авторські, або okazіональні, утворення, які спочатку функціонують як камерні фразеологізми – усталені, відтворювані словесні комплекси, що виникли і функціонують у вузькому колі спілкування; вони можуть уживатися і бути відомими як у межах тільки певної родини, так і в ширших колах – бригаді, групі, певному колективі та ін.; 7) семантично і стилістично модифіковані відомі раніше в українській та російській мовах ФО [10, с. 77-78].

Зібраний і проаналізований фактичний матеріал засвідчує активне проникнення в мову ЗМІ й високу частоту вживання усних (розмовних) стійких одиниць та жаргонізмів. Цей процес пов'язаний з криміналізацією частини українського і російського соціуму, а також зі зниженням рівня культури і мовних смаків. В. Г. Костомаров назвав таке явище “мовним розкріпаченням”. У мас-медійному дискурсі кінця ХХ – початку ХХІ століття простежуємо широке вживання жаргонних (сленгових) слів і висловлювань, характерних для певної соціальної чи професійної групи. *Жаргон* (франц. *jargon*) – це умовна штучна говірка, зрозуміла лише в певному середовищі людей, пов'язаних спільністю інтересів: молоді, студентів, військових, науковців, медиків, водіїв, спортсменів, працівників торгівлі, злочинців, наркоманів тощо. Фразеологічні жаргонізми, властиві мовній практиці представників окремих соціальних груп, зокрема кримінальних, належать до ненормативних засобів. Головна функція жаргонізмів – різке збільшення експресивності висловлювання, мовлення в цілому, нерідко свідоме надання йому непристойності. Як засвідчив фактичний матеріал, у мас-медійних текстах досить популярним стало вживання саме молодіжних та злочинних жаргонних (сленгових) виразів, що викликає неабиякий інтерес серед науковців-мовників.

Вивчення злочинного аргю до недавнього часу було заборонено. Як зазначає О. І. Поповченко у передмові до “Словника жаргону злочинців” (1996 р.), коли у відомого українського письменника Б. Д. Антоненка-Давидовича (який майже двадцять років “вивчав життя” в сталінсько-беріївських таборах) знайшли записи слів з “блатного” жаргону різних злочинців: ведмежатників, убивць, гвалтівників, – зчинився переполох і розпочалося слідство. Та чи варто було переконувати тодішнє табірне начальство в тому, що він не мав перед собою ніякої політичної мети [9, с. 5]. Не секрет, що саме глибокі соціальні проблеми в суспільстві породжують злочинність, яка стає його невід'ємною частиною. Тому неминучим є процес проникнення слів і стійких словосполучень із жаргону в розмовну й літературну мови й робить їх загальноживаними, пор.: укр. *жси-*

ти за поняттями – рос. *жить по понятиям* “про дотримання законів злочинного світу” [5, с. 214], укр. *виставити хату* – рос. *выставить хату* “здійснити квартирну крадіжку” [5, с. 281], укр. *втирати окуляри* – рос. *втирать очки* “обдурювати когось” [5, с. 78], укр. *обламати роги* – рос. *обламять рога* “побити групою за провину когось”, укр. *понти колотити* – рос. *понты колотить* “брехати” [5, с. 213], укр. *лягти на дно* – рос. *лечь на дно* “припинити злочинну діяльність, сховатися і не з’являтися ніде” [5, с. 100], укр. *дати по вухах* – рос. *дать по ушам* “позбавити когось злодійського звання, вигнати зі злодійського угруповання” [5, с. 80], укр. *сісти на хвіст* – рос. *сесть на хвост* 1) “установити стеження, спостереження за кимсь”; 2) “напрошуватись до когось у товариство з надією отримати щось (звичайно випивку, їжу, наркотики) за чужий рахунок”; 3) “жити за чужий рахунок” [5, с. 282], укр. *перевіряти на вошивість* – рос. *проверяють на вошивость* “перевіряти на чесність”, укр. *прибирати зайвих* – рос. *убирать лишних* “позбуватися непотрібних людей”, пор. у контекстах: *Четвертому покупцеві посередник сам “втирає” окуляри* (СМ, 05.02, 1999); *З уряду Ющенко ніхто у відставку не йде, хоча проолігархічні засоби масової інформації в очікуванні звітної наради “колотили понти” ледь не в тому сенсі, що “каюк” уряду настане в унісон з “каюком” енергетичній галузі* (УМ, 10.06, 2000); *Малый бизнес готовится лечь на дно. Предприниматели остались недовольны президентскими обещаниями* (МК, 02.12, 2010).

Жаргонні вирази мають здатність дуже швидко змінюватися або ж взагалі зникати. Серед досліджуваних інноваційних фразем, характерних для мови кінця ХХ – початку ХХІ ст., переважають стійкі одиниці, джерело походження яких – молодіжний сленг (англ. *slang*). Термін *сленг* у сучасній мовознавчій літературі фактично виступає синонімом до терміну *жаргон*. Основними причинами існування молодіжних “термінів”, на думку Ю. Л. Мосенкіса, є, по-перше, прагнення молоді до самоідентифікації, самоусвідомлення, самовираження; по-друге, бажання зберегти певні види внутрішньо групової діяльності в таємниці від зовнішнього світу – особливо коли ця діяльність може бути не сприйнята чи прямо засуджена іншими членами суспільства [12, с. 85]. Такі стійкі одиниці, що функціонують у ЗМІ, характеризують молодіжну субкультуру й пов’язані з нею явища (побут, навчання, розваги та ін.), як-от: укр. *все по цимбалах* – рос. *всё по барабану* “про відсутність інтересу, байдужість до чого-небудь” [5, с. 40], укр. *жити в кайф* – рос. *жить в кайф*, укр. *відчувати кайф* – рос. *ощущать кайф*, укр. *ловити кайф* – рос. *ловить кайф* (з араб. або тур. *кайф* “бездіяльність, відпочинок” (за турецьким звичаєм при палінні тютюну)) “жити, отримуючи насолоду, задоволення” [5, с. 130-131], укр. *шара скінчиться* – рос. *шара закончится* “закінчиться те, що діставалось задарма”, укр. *мізки ідуть* – рос. *мозги едут* “хтось божеволіє, втрачає здоровий глузд та самоконтроль”, пор. у контекстах: *Ходять настирливі чутки, що ця “шара” скоро скінчиться* – вода подаватиметься тільки по пластикових картках (УіСС, 15-21.09, 2001); *На ґрунті кабалізму-іудаїзму в Мадонні, схоже, вже на повному серйозі ідуть мізки* (УМ, 09.02, 2005); *Нужно ловить кайф. Каждой клеткой своего организма впитывают эти сладкие мгновения* (СЭ, 31.03, 2010).

Молодіжний жаргон активно та “оперативно” відбиває зміни, які відбуваються у суспільстві та суспільній свідомості. Проте відображення це, як правило, передусім скептично-іронічне, із викривленою мораллю, яка приймає все, що кидає виклик нудзі “правильного життя”, а відтак здебільшого є виявом своєрідного бунту проти умовностей і позначений у деяких випадках “істеричністю”, зумовленою насамперед намаганням підкреслити власну винятковість [1, с. 3-4]. Причини вживання молоддю жаргонних слів і виразів різні. Це і прагнення не відрізнятись від однолітків, і бажання бути сучасним, а також вплив оточення. Молодіжний сленг відображає загальну тенденцію до максимальної стислості вираження почуттів, лаконічності і є органічною частиною мовної системи, функціонування якої свідчить про об’єктивні процеси розвитку української та російської мов.

Засвідчено випадки, коли вирази представників кримінального світу активно запозичуються молодіжним середовищем. Приклади таких стійких одиниць подає “Короткий словник жаргонної лексики української мови” Л. О. Ставицької, а саме: укр. *зав’язати з минулим* – рос. *завязать с прошлым* “почати нове життя”, укр. *стояти на шухері* – рос. *стоять на шухере* (від нім. *Sucher* – нишпорка, шукач) “стояти на сторожі, попереджаючи співучасників про небезпеку” [5, с. 308], укр. *ламати кайф* – рос. *ломать кайф* “псувати комусь гарний настрій, завадити отримати задоволення від чогось” [5, с. 130], укр. *отримати на халяву* – рос. *получить на халяву* (можливо, від давньоєвр. *Khalov* – молоко, оскільки в давнину у єврейських містечках бідним дітям при синагогах безкоштовно видавали молоко) “безкоштовно, за чужий рахунок” [5, с. 278], укр. *стояти на приколі* – рос. *стоять на приколе* “вийти з ладу, зіпсуватися”, пор. у текстах: *Обмежимось у переказуванні сюжету, аби не “ламати кайф” потенційним читачам* (УМ, 18.08, 2001); *Из-за стихии катера и паромы во Владивостоке стоят на приколе* (ДЗ, 03.12, 2010).

Поділ жаргонів на різні типи має, як правило, соціологічний характер. Довести існування того чи іншого жаргону, виходячи з суворо лінгвістичних критеріїв, непросто, а іноді навряд чи можливо, оскільки одна й та ж людина може належати до різних соціумів. Отож, той самий жаргонізм може вживатися в різних соціальних групах і при цьому мати різне значення.

До ряду частовживаних у мові ЗМІ належать неофраземи-жаргонізми з компонентом *стрілка* у формі однини і множини – укр. *перевести стрілку* – рос. *перевести стрелку* “перенести зустріч на інший час”, укр. *забити стрілку* – рос. *забить стрелку* “призначити зустріч на певний час”, укр. *розводити стрілки* – рос. *разводит стрелки* “залагоджувати конфлікт”, укр. *перевести стрілки* – рос. *перевести стрелки* 1) “відвести від себе підозру, звалити вину на когось іншого”; 2) “скинути на когось свою роботу” [5, с. 250], пор.: *Якщо прибічники Леоніда Кучми будь-що намагаються **перевести стрілки** на Олександра Мороза і “канівську четвірку” загалом, то його опоненти вважають, що криворізька провокація розроблена і здійснена не без участі діючого режиму* (ВК, 07.10, 1999); *Как Дмитрий Донской Мамаю “стрелку забил”. Кто в России не знает, что 21 сентября 1380 года на Куликовом поле (нынешняя Тульская область) войска князя Дмитрия, прозванного за это Донским, разбили татаро-монгольскую рать Мамая!* (АиФ, 22.09, 2010). Наведені фраземи

широко функціонують у таких жаргонах декласових елементів, як загальнокримінальному, тюремному, мові наркоманів, повій, молодіжному. З різним ступенем активності ці одиниці проникають у розмовне мовлення.

Широко представлений у мас-медійних текстах ряд фразем із лексемою *базар*, а саме: укр. *базару немає* – рос. *базара нет* “уживається на знак згоди з кимось” [5, с. 36], укр. *відповідати за базар* – рос. *отвечать за базар* “говорити серйозно, з усвідомленням стану справ” [там само], укр. *гнилий базар* – рос. *гнилой базар* “порожні балачки” [там само], укр. *з'їхати з базару* – рос. *съехать с базара* “сказати щось недоречне” [там само], укр. *розвести на базари* – рос. *развести на базар* “примусити когось видати секретну інформацію” [5, с. 229], укр. *фільтрувати базар* – рос. *фильтровать базар* “бути обережним у виборі висловів (у розмові, під час суперечки)” [5, с. 36], напр.: *Мавроди уже не “фильтрует базар”*. *Отец “МММ” попросил Медведева и Путина защитить его от “беспрецедентной травли”* (МК, 14.01, 2011). Активність ЗМІ, їх настанова на живе, непримусове спілкування не тільки вплинуло на зміни норм літературної мови в бік їх лібералізації, але й змінило психологічне ставлення населення до мови, яке свідомо стимулює розхитування літературних норм, ставить під сумнів їх сталість і обов'язковість [2, с. 76]. Свобода форм висловлювання породила тенденцію до небувалої словотворчості. Сучасні автори текстів, усних і писемних, не обмежують себе літературними традиціями та ретельним вибором слів. У сфері публічного спілкування стирається і послаблюється офіційність. У мас-медійних статтях бачимо значну кількість жаргонних слів і сталих словосполучень, про що свідчить демократичність мови, яка, з одного боку, сприяє появі яскравих експресивних виразів, з другого, – поступово руйнує естетику тексту і в кінцевому підсумку – слова.

У текстах ЗМІ зафіксовано групу неофразем, які походять із жаргону наркоманів, під яким розуміємо ту неофразеологію, якою користуються у своєму спілкуванні люди, що вживають або розповсюджують наркотики, для найменування предметів, а також опису ситуацій і відчуттів, пов'язаних із галюциногенними речовинами та препаратами. Такими, безпосередньо, виступають стійкі словосполучення на зразок *посадити (саджати) на голку, сісти (сідати) на голку, сидіти на голці, злазити (злізти) з голки, кидати (кинути) на кайф, зачепити кайф, нарити кумар, навести маклі, зіграти у піжмурки, курити (закурити) косяк* (походить від дії виготовлення наркотику – косо згорнені сигарети, виготовлені кустарним шляхом, із суміші марихуани і тютюну), у структурі яких перші компоненти-дієслова можуть варіюватися (варіанти подаються в дужках) і виражають певну дію. Другий компонент *голка* спільний для більшості аналізованих фразем і несе інформацію про засіб дії, а саме – ‘введення наркотику внутрішньовенно шприцом’, пор.: *Є серед них і такі, котрі невдовзі стиваються, “сїдають” на голку, поступово опускаються на найнижче соціальне “дно”* (ДУ, 02.09, 1999). Таким чином, утворені за моделлю “дієслово + іменник у непрямому відмінку” стійкі сполучення розвивають відповідно такі значення: укр. *посадити (саджати) на голку* – рос. *посадить (садить) на иглу* “залучити (залучати) до наркоманії когось” [5, с. 86], укр. *сісти (сідати) на голку* – рос. *сесть (садится) на иглу* “почати (починати) регулярно вводити собі наркотики внутрішньовенно” [5, с. 87], укр. *сидіти на голці* – рос. *сидеть на иг-*

ле “регулярно вживати наркотики внутрішньовенно” [5, с. 86], укр. *злазити* (*злізти*) *з голки* – рос. *слазить* (*слезть*) *с иглы* “перестати (переставати) вводити собі наркотики внутрішньовенно” [там само], укр. *кидати* (*кинути*) *на кайф* – рос. *кидать* (*кинуть*) *на кайф* “узяти в когось наркотик, а грошей не віддавати (наприклад, попросити почекаати й піти через прохідний під’їзд)” [6, с. 39], укр. *зачепити кайф* – рос. *зацепить кайф* “дістати наркотики” [6, с. 39], укр. *зіграти у піжмурки* – рос. *сыграть в жмурки* “загинути від наркотичного отруєння”, укр. *навести маклі* – рос. *навести макли* “з’ясувати, де можна придбати наркотик”, напр.: *Серед неспеціалістів побутує думка, що песиків, які розшукують наркотики, садять “на голку”*. *Це нісенітниця. Адже, знайшовши зілля, собака його не їсть* (Хр., 26.10, 1999); *Але “злізти” з голки хлопцеві не так просто* (ВК, 29.01, 1999).

Отже, наркоманська лексика і фразеологія, приклади якої наведені вище, – це явище соціальне, драматичне, а відтак, вимагає глибшого вивчення та детальнішого аналізу. У сучасному українському і російському мовознавстві жаргон наркоманів почали досліджувати Л. О. Ставицька, С. В. Пиркало, В. М. Мокієнко, Є. С. Отін та ін. Дослідники приділили увагу аналізу лексичних і фразеологічних неологізмів у лексиці наркоманів, адже соціальна лексика завжди виступала в якості чутливого індикатора існуючих у суспільстві проблем.

У мові сучасних засобів масової інформації можемо спостерігати приклади модифікації фразем-інновацій, серед яких переважають випадки розширення семантики аналізованих одиниць. Так, у контексті: *Наприклад, газета “Труд” систематично акцентує увагу на заборгованості України за газ. “Газпром”, що стоїть за інформаційною політикою цього видання, зацікавлений, щоб ми постійно сиділи на його газовій “голиці”, були залежні* (УіСС, 06-12.01, 1999) – неофразеологізм *сидіти на голці* набуває значення “бути залежним від когось, чогось; не мати можливості самостійно приймати рішення” і є яскравим прикладом творення нового похідного значення внаслідок метафоризації первинного.

Як бачимо, аналізовані нами неофразеологізми досить широко представлені на шпальтах сучасних українських і російських мас-медіа, виконують оцінну, експресивну, образну та інші функції, виступають важливим засобом привернення уваги читача, спрямовані на встановлення контакту із сприймачем інформації. Фактичний матеріал свідчить, що вагоме місце серед них належить стійким одиницям негативно-оцінного характеру – згрубіло-зневажливим, які подають негативну оцінку окремим вадам людини, її вчинкам, діям, а також передають ставлення до них, осуд тощо; фамільярним, що мають розв’язний, занадто невимушений, безцеремонний характер; лайливим, які містять у собі осуд, зневагу і вживаються для вираження почуття гніву на когось, незадоволення кимось; вульгарним, що вживаються як засіб грубої, вульгарної характеристики когось чи чогось, нерідко виходячи за межі пристойності. Інші ж ФН використовуються як засіб гумору і сатири, спрямовані на те, що у жартівливій або ж у гострій, саркастичній формі щось або когось висміяти. Активне функціонування в мові ЗМІ розмовних та жаргонних неофразем, як зазначає О. О. Тараненко, пов’язане з прагненням до оновлення й оживлення мовної стилістики, з намаганням відійти від канонів спілкування радянської доби, підкреслюючи невимушеність, неофіційність, гнучкість усного мовлення [11,

с. 35]. Цьому сприяли також демократизація всіх галузей суспільного життя української спільноти, істотне послаблення цензури в ЗМІ, поширення моди на певні стійкі звороти, інтенсифікація пошуків нових емоційно-експресивних, до-тепних і влучних засобів вираження, розширення складу учасників комунікації, збільшення обсягу діалогічного, спонтанного спілкування в мас-медіа, бажання висловити експресію будь-якими засобами. Використовуючи у своїх статтях такі стійкі одиниці, автори розраховують на те, що за їх допомогою висловлене приверне увагу читача, зацікавить його, напр., укр. *знати порожняк* – рос. *знать порожняк* “говорити дурниці, неправду, обдурювати когось” [6, с. 81], укр. *дати фору* – рос. *дать фору* “давати комусь перевагу, ставити когось у більш вигідні умови” [6, с. 133], укр. *ковбасити мізки* – рос. *колбасить мозги* “набридати комусь зайвими розмовами, піснями тощо”, укр. *з’їхати з рейок* – рос. *съехать с рельс* “заховатися” [11, с. 60], укр. *тримати стиль* – рос. *держатъ стиль* “одягатись і поводити себе відповідно до іміджу” [8, с. 88], укр. *як фішка ляже* – рос. *как фишка ляжет* “залежно від обставин” [8, с. 90]: *Утім це не суттєво, головне, що заїжджений дотепер усіма хіт-парадами но-фіксівський кавер (мається на увазі “100% плагіат”) вже не ковбаситиме мізки* (УМ, 14.03, 2003); *Ростовские красавицы дают фору заморским дивам. “АиФ” решил узнать о том, как в будние дни, вдали от светских вечеринок и фотокамер, выглядят известные ростовские красавицы, прославившиеся своими безупречными внешними данными и титулами* (АиФ, 23.12, 2010).

Однак нагромадження таких мовних засобів не можна вважати доцільним, нормативним, оскільки воно часом створює прямо протилежний ефект – відрази та протесту проти такого способу подання інформації [7, с. 8-9]. Несвідоме використання знижених мовних засобів свідчить як про низьку культуру мовлення учасника комунікації, так і про небезпечну тенденцію розмивання стильових меж. Мова ЗМІ спрямована передусім на широке коло читачів і зорієнтована на загальноповсякденну лексику і фразеологію. Проте демократизація мови хоч і сприяє функціонуванню яскравих експресивних стійких висловів з метою увиразнення викладу, водночас і руйнує естетику тексту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Англо-русский словарь американского сленга / Сост. Т. Ротенберг, В. Иванова. – М. : Ин-фосервис, 1994. – 544 с.
2. Валгина Н. С. Активные процессы в современном русском языке / Нина Сергеевна Валгина. – М. : Логос, 2003. – 304 с.
3. Єрмоленко С. Я. Сучасні проблеми дослідження літературної мови / С. Я. Єрмоленко // Актуальні проблеми української лінгвістики : теорія і практика. – Вип. IV. – К. : ВЦ “Київ. ун-т”, 2001. – С. 3–12.
4. Коваленко Б. О. Стилiстично знижена лексика в мові сучасної української публіцистики : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова” / Б. О. Коваленко. – К., 2003. – 19 с.
5. Короткий словник жаргонної лексики української мови / Укл. Л. О. Ставицька. – К. : Критика, 2003. – 336 с.
6. Новая русская фразеология : словарные материалы / Сост. В. М. Мокиенко. – Ополе, 2003. – 168 с.
7. Скиба Н. Г. Активні фразеотворчі процеси в українській публіцистичній і художній прозі

кінця ХХ – початку ХХІ століть : дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова” / Н. Г. Скиба. – К., 2005. – 18 с.

8. Словарь молодёжного жаргона. Слова, выражения, клички рок-звёзд, прозвища учителей / Ред. И. А. Стернин. – Воронеж : Логос, 1992. – 113 с.

9. Словник жаргону злочинців / Упор. О. І. Поповченко. – К. : ТОВ Оберіг, 1996. – 144 с.

10. Стишов О. А. Зниженорозмовні фразеологізми в мові сучасних українських мас-медіа / О. А. Стишов // Лінгвістика : зб. наук. пр. – № 1(7). – Луганськ, 2006. – С. 73-86.

11. Тараненко О. О. Колоквіалізація, субстандартизація та вульгаризація як характерні явища стилістики сучасної української мови (з кінця 1980-х рр.) / О. О. Тараненко // Мовознавство. – 2002. – № 4–5. – С. 33–39.

12. Український молодіжний сленг сьогодні / Уклад. С. В. Пиркало. – К. : Мова та історія, 1999. – 88 с.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ІХ СКОРОЧЕНЬ

АиФ – газета “Аргументы и факты”	СМ – газета “Світ молоді”
ВК – газета “Вечірній Київ”	СЭ – газета “Спорт Экспресс”
ДЗ – газета “Дальневосточная звезда”	У – інтернет-газета “Утро.ua”
ДУ – газета “Демократична Україна”	Хр. – газета “Хрещатик”
МК – газета “Московский комсомолец”	УМ – газета “Україна молода”
НГ – інтернет-газета “Новая газета”	

ЯПОНСЬКІ АСИМЕТРИЧНІ ПАРЕМІЇ: ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКІ ПАРАЛЕЛІ

ПИРОГОВ В. Л.

Київський національний лінгвістичний університет

Мета статті полягає в узагальненні методів порівняльного аналізу асиметричних паремій різносистемних мов.

Ідея асиметричності в системі паремій будь-якої мови, на нашу думку, пов'язана з поняттям інваріанта. Г. Л. Пермяков так трактує ідею інваріанта: “Всі прислів'я з одним змістом (такі, що виражають одну ситуацію) вважаються варіантами, а сама ця ситуацію – їхнім інваріантом” [4, с. 19].

Таким чином, інваріант це типова ситуація, яка виникає у процесі життєдіяльності певного національного колективу і по суті збігається з дидактичною формулою (логіко-семіотичним ядром) паремії. Натомість інваріант слугує еталоном для оцінювання та прийняття адекватного рішення щодо виходу з неї. Саме тому поняття інваріанта виходить за рамки лінгвального і тяжіє до царини екстралінгвального плану. Варіант – це інваріант, “проявлений” у розчині національно забарвлених словесно-образних реалій. Таким чином, поняття варіанту цілком належить царині лінгвального плану.

Що стосується поняття еквівалента, то формально еквівалентними можна вважати винятково біблеїзми, а також інтернаціоналізми, що мають документально зафіксоване першоджерело, тобто переклади класичних висловів іншими мовами. У решті випадків, на нашу думку, про еквівалентність паремій не може йти мові. Будь-яка національна паремія має безліч реалемно зумовлених коно-